

ћења те ствари јер су штете од тих ствари велике и честе. Али овако решење не би било правично јер у крајњој линији штета треба да погоди онога ко ју је проузроковао без обзира да ли је реч о великој или малој штети и да ли ју је проузроковао или учествовао у њеном настајању малолетник способан за расуђивање или одрасло лице.

Др. Љубиша Милошевић

УТИЦАЈ ЛИЧНИХ ОКОЛНОСТИ НА КРИВИЧНУ ОДГОВОРНОСТ И КАЖЊИВОСТ САУЧЕСНИКА

Пресудом Окружног суда осуђена је група лица за крив. дело недозвољене трговине из чл. 226 Крив. зак. Нека од ових лица одговарала су у својству извршилаца одн. саизвршилаца, док су друга одговарала као помагачи. Главни извршилац из ове групе извршењем крив. дела прибавио је знатну имовинску корист, па је стога Суд све окривљење огласио кривим за тежи облик крив. дела недозвољене трговине из чл. 226, ст. 4, КЗ и на основу тог прописа одмерио им казне.

У својим жалбама неки од окривљених побијали су пресуду због повреде крив. закона сматрајући да крив. дело у односу на њих није могло бити квалификовано по чл. 226, ст. 4, КЗ већ по ст. 1 истог члана, с обзиром на то да они нису извршењем кривичног дела прибавили знатну имовинску корист како је то предвиђено у ст. 4, док су други нападали пресуду и због одлуке суда о казни јер су им при одмеравању казне узете у обзир околности из чл. 226, ст. 4, као отежавајуће.

Врх. суд НР Хрватске, решавајући по поднетим жалбама, стао је на становиште да је првостепени суд правилно применио крив. закон када је у конкретном случају одредбу чл. 226, ст. 4, КЗ применио на све окривљене. Овако становиште Врх. суд образлаже тиме да се извршиоцем одн. саизвршиоцем крив. дела недозвољене трговине има да смагра не само онај у чије име и за чији рачун се роба набавља и препродаје већ и онај који учествује у набављању и препродаји робе за рачун другог лица, и да се стога квалификаторна околност из чл. 226, ст. 4, КЗ у конкретном случају има да цени не само према имовинској користи коју ово лице постигне већ и према висини имовинске користи коју постигне лице за чији рачун и у чију корист су односне радње вршене. — (Пресуда Врх. суда НР Хрватске, Кж-404/62, 5 април 1962, *Збирка судских одлука*, књ. VII, св. 1, Београд, 1962, одлука бр. 4, ст. 47).

У конкретном случају на који се односи наведена пресуда реч је о проблему утицаја личних околности на крив. одговорност и кажњивост саучесника и то како саучесника у ужем смислу (у овом случају пома-

гача) тако и саучесника у ширем смислу (саизвршилаца). Решење проблема везано је за одредбе Крив. зак. које се односе на одговорност и кажњивост саучесника као и на општу концепцију о правној природи саучесништва која је изражена у одредбама Крив. зак.

У нашем Крив. зак. усвојена је у основи концепција о акцесорној (зависној) природи саучесништва, док је супротно схватање о самосталној природи саучесништва дошло до изражаја само у неким изузетним случајевима (неуспело подстрекавање, поједини случајеви када се саучесништво појављује као самостално крив. дело). Како у оквиру теорије о акцесорној природи саучесништва (монистичка теорија) постоји више варијаната (минимална, лимитирана и екстремна акцесорност и хиперакцесорно схватање), Крив. зак. је усвојио теорију лимитиране (ограничене) акцесорности, према којој се одговорност саучесника везује за дело које остварује извршилац, али само за дело схваћено у објективном смислу; што значи да је за крив. одговорност саучесника потребно само да је извршилац остварио крив. дело а није неопходно и да је извршилац урачунаљив и вин. При сваком схватању правне природе саучесништва лична својства, лични односи и личне околности узимају се у обзир само оном саучеснику код кога оне постоје, па стога Крив. зак. у одредбама које се односе на одговорност и кажњивост подстрекача и помагача изричито предвиђа да се лични односи, лична својства и личне околности услед којих закон искључује крив. одговорност, дозвољава или прописује ослобођење од казне смањење казне или повећање исте, могу да узму у обзир само оном извршиоцу, подстрекачу или помагачу код кога такви односи, својства или околности постоје (чл. 22. ст. 3, КЗ).

Ако се пође од ових основних поставки Крив. зак. онда се схватање Врх. суда изражено у наведеној пресуди не може да прихвати. Оно се не може да прихвати ни у односу на саучеснике у ужем смислу нити у односу на саизвршиоце и то из следећих разлога:

Уколико су у питању саучесници у ужем смислу, у овом случају помагачи, њихово дело се не може да квалификује нити може да им се изрекне казна по чл. 226, ст. 4, КЗ ако они нису сами постигли знатну имовинску корист или ако не стоји код њих нека друга од околности из истог става. Околност што је главни извршилац прибавио знатну имовинску корист може да се узме у обзир само њему а не и његовим саучесницима који сваку корист нису остварили. Ово несумњиво произилази из одредбе чл. 22, ст. 3, КЗ јер је околност да је „учинилац [...] постигао знатну имовинску корист“, предвиђена у чл. 226, ст. 4, КЗ, лична околност која дело чини квалификованим и као таква утиче на повећање казне учиниоцу, а такве околности, као што је већ речено, ако постоје само код извршиоца немају дејство у односу на саучеснике. Само оне личне околности, лична својства или лични односи који се појављују као конститутивни елементи крив. дела, без којих, дакле, крив. дело не постоји, производе дејство и у односу на саучеснике ако постоје код извршиоца. Међутим, околност да је учинилац прибавио знатну имовинску корист код крив. дела недозвољене трговине није конститутивни елемент крив. дела без кога крив. дело

недозвољене трговине не би постојало већ само околност за тежу квалификацију дела односно за строжије кажњавање учиниоца, па се у односу на такву околност мора да примени чл. 22, ст. 3, КЗ.

Исто тако, уколико је у конкретном случају реч о саизвршиоцима, схватање изнето у наведеној пресуди такође не би могло да се прихвати. Опште је прихваћено схватање у теорији кривичног права да саизвршиоци одговарају за исто крив. дело схваћено у природном смислу али да то дело не мора у односу на све саизвршиоце да буде исто квалификовано уколико код појединих од њих постоје околности које утичу на друкчију квалификацију. Ово је сасвим аналогно ситуацији из чл. 22, ст. 3, КЗ, а има се прихватити још и утолико пре што саизвршиоци, иако је у питању исто крив. дело, одговарају за исто сваки као за своје крив. дело, што могућност различите квалификације чини још оправданијом него код саучесништва које је акцесорне природе.

Наводи о образложењу наведене пресуде да се извршиоцем односно саивршиоцем у овом крив. делу има да сматра не само онај у чије име и за чији рачун се роба набавља или препродаје већ и онај који то чини за другога су потпуно тачни али се из овога не може да извуче закључак да за тежи облик крив. дела, за чије постојање је потребно да је учинилац постигао знатну имовинску корист, одговара и онај учинилац односно саизвршилац који такву имовинску корист није постигао. Крив. Зак. у чл. 22б, ст. 4, изричито тражи да је „учинилац [...] постигао знатну имовинску корист“, значи онај на кога се одредба тога става у конкретном случају има да примени а не неко други. Супротно схватање могло би да се прихвати само онда када би у закону била предвиђена тежа квалификација „ако је крив. делом прибављена знатна имовинска корист“, што би указивало да ову околност не треба везивати за личност конкретног учиниоца на кога се пропис примењује већ да тежа квалификација постоји и ако је неко други ту имовинску корист прибавио (слично као што је, на пример, код кривичног дела тешке крађе из чл. 250, ст. 2, КЗ). Све ово утолико пре што Крив. зак. у случајевима крив. дела где се имовинска корист не везује за личност учиниоца употребљава израз „себи или другоме прибави имовинску корист“ или неку другу формулацију из које такав закључак јасно произилази.

С обзиром на изложено у конкретном случају крив. дело недозвољене трговине из чл. 22б Крив. зак. може да се квалификује и учинилац казни по ст. 4 истога члана само ако је тај учинилац (извршилац, саизвршилац или саучесник) прибавио знатну имовинску корист, док се на остале саизвршиоце или саучеснике који нису прибавили такву имовинску корист, овај пропис не може да примени, сем ако не стоји нека друга од околности које су такође у овом пропису алтернативно предвиђене као основи за тежу квалификацију крив. дела односно за строжије кажњавање учиниоца, тако да се дело може да квалификује само по чл. 22б, ст. 1, 2 или 3, КЗ у зависности од природе остварених обележја крив. дела.